

H G V U

historisch-geografische vereniging utrecht

Secretariaat: Verlengde 2e Braamstraat 30, 2563 TZ Den Haag, tel. 070-3231881, postgiro 4331136 t.n.v. Fiscus HGUV te Zeist

MAART-LEZING

Op dinsdag 12 maart zal ir. J. Bervaes (Historische Kring Bommelerwaard) een lezing houden over:

Rivieroverstromingen 1750-1862: waterpeilen, oorzaken en toekomst, aan de hand van het peil van de Waal te Zaltbommel tussen 1832 en 1983.

Aan de hand van analyses van het waterpeil bij Zaltbommel en van de wintertemperaturen in de periode 1750-1983 zal de heer Bervaes ingaan op de oorzaken van overstromingen in de rampperiode 1750-1862 en met behulp van deze bevindingen enige lijnen naar de toekomst trekken. De hoogste en laagste waterstanden van alle maanden na 1832 te Zaltbommel vertonen een lange termijn trend: de hoogste waterstanden in januari en de laagste in oktober/november. Sinds 1875 is de gemiddelde laagste waterstand gedaald, terwijl bij hoogste waterstanden grotere fluctuaties van het gemiddelde optraden. Oorzaken hiervoor zijn onder andere het verkorten van bochten, uitdiepen voor de scheepvaart en verwijderen van begroeiing in de uiterwaarden, waardoor het water sneller afgevoerd wordt. Overstromingen in Nederland blijken echter zelden het gevolg geweest te zijn van hoge waterstanden door hoge afvoeren, maar eerder door ijsgang in strenge winters. Zo ook in de periode 1750-1862, waarin in 150 jaar 13 x de dijken doorbraken als gevolg van de vorming van ijssdammen op vaste plaatsen in de rivieren. De minimumtemperatuur in de winter blijkt hierbij een belangrijker rol te spelen dan de duur van de strenge winter. Na de laatste doorbraak in 1862 zijn extreme minimumtemperaturen niet meer voorgekomen.

Datum: Dinsdag 12 maart 1996.

Tijd: 20.00 uur.

Plaats: Kargadoor, Oude Gracht 36, Utrecht.

EXCURSIE 'GRENZENLOOS VEEN: LANDSCHAPPEN OP DE SCHOP' OP 1/2 JUNI

De bestemming van de weekend-excursie is het veengebied tussen Zuidoost-Drenthe en Duitsland. We zullen de ontwikkeling van het veenlandschap bestuderen en een vergelijking maken tussen de Nederlandse en Duitse zijde. Het voormalige Bourtangermoor vormde lange tijd een natuurlijke barrière, die alleen met behulp van zgn. knuppelwegen 'genomen' kon worden. In de Middeleeuwen ontstonden er vanaf de beekdalen randveenontginningen zoals Schoonebeek, Dalerveen en Roswinkel, met een accent op de rundveehouderij. In de 19e eeuw werd het grote hoogveengebied 'aangesneden' voor de turfwinning. Het gebied werd in korte tijd door grote en kleine verveners vergraven - zo'n 30.000 tot 40.000 dagwerk per jaar. Veenkoloniale kanaaldorpen als Emmer Erfscheidenveen ontstonden. Aan het eind van de eeuw werd gebruik gemaakt van gemechaniseerde produktie, totdat de steenkool in de jaren twintig de turf als brandstof verdrong. We bekijken o.a. typische veenkoloniedorpen, een markant gelegen villa van een veenbaas, restanten van turfverwerking zoals een voormalige turfstrooiselfabriek en smalspoorlijnen, nog in bedrijf zijnde grootschalige verveningen aan de Duitse zijde en een hoogveenregeneratie(natuur)gebied.

Datum: 1/2 juni. Vervoermiddel: minibusje. Overnachting in de omgeving van Meppen (Dld). Kosten circa f 125,- voor leden, f 135,- voor introducés (incl. overnachting en vervoer). Aanmelding in verband met reservering overnachting zo spoedig mogelijk bij Arnim van Oorschot (tel. 070-3231881) of Sandra van Lochem (tel. 030-6955124). Als aanbetaling a.u.b. f 25,- overmaken op postgiro 4331136 t.n.v. Fiscus HGUV te Zeist.
